

Expositie ' beeldende kunst – lichtkunst – fotografie'.

Abdij Mariënkroon Nieuwkuijk. 24 januari t/m 28 februari 2016

Catharina van de Ven – beeldend kunstenaar

Hans van der Ven – fotograaf

Arjen van der Cruisen – lichtarchitect

Organisatie: Stichting Honsoirde.

Enkele weken geleden vroeg Hans me vandaag b.g.v. de opening van de tentoonstelling iets te zeggen.

Met een lichte aarzeling ben ik op zijn verzoek ingegaan. De twijfel had niet zozeer met het werk van de drie afzonderlijke exposanten te maken, maar met de combinatie van 3 totaal verschillende disciplines: sculptuur, fotografie en lichtobjecten.

De toelichting op de expositie spreekt over 'licht' als verbindend element in het werk van de exposanten.

Voor het werk van Arjen is het evident: dat **bestaat uit** licht; het werk van Hans **bestaat dankzij** het licht, terwijl de gepolijste beelden van Catherina in hoge mate **licht reflecteren**. Maar verder?

Kunst kan zó met de werkelijkheid spelen dat wit zwart en een cirkel vierkant wordt.

Maar ik ben geen kunstenaar en beschik niet over het talent om u zo'n beeldbedrog voor te spiegelen: Licht blijft licht, een beeld een beeld en een foto een foto.

Van de andere kant:

Kunst is pas kunst als het geworteld is in het echte leven. Je wordt kunstenaar om iets met de werkelijkheid van jezelf en je omgeving te doen.

Dankzij de lichtobjecten van Arjen schoot mij een verbindende factor voor deze expositie te binnen: nl. in de persoon van de veelzijdige Hongaars-Amerikaanse kunstenaar **László Moholy-Nagy**.

Hij was een pionier van de moderne kunst tussen de twee Wereldoorlogen en docent aan het legendarische Bauhaus.

Kunst is niet alleen met het leven verbonden, maar heeft een maatschappelijke functie en dient bij te dragen aan een mooiere, d.w.z. 'betere' wereld zo luidde de optimistische ideologie van het Bauhaus.

Moholy Nagy was gefascineerd door de technische ontwikkelingen van zijn tijd en de geavanceerde productiemethoden in de toenmalige industrie. Hij experimenteerde er lustig op los met materialen en technieken in alle kunst disciplines die hij ook zelf beoefende, zoals schilderkunst, fotografie, sculptuur, lichtontwerpen, typografie, theaterontwerpen, grafische vormgeving. Zijn fotoexperimenten werden meteen als echte kunstwerken beschouwd.

Het korte bestek van deze opening kan ik alleen maar even aan te stippen waar ik een verband zie van de exposanten met Moholy Nagy.

Catharina – Rodin – Moholy Nagy.

De beelden van Catharina zijn in alle opzichten eigentijds, maar verwijzen in hun gepolijste perfectie naar het klassieke schoonheidsideaal van de oude Grieken.

De beroemde Franse beeldhouwer August Rodin **breekt** op een gegeven moment **radicaal** met die klassieke traditie.

Die breuk wordt letterlijk zichtbaar in twee levensgrote bronzen beelden van mensfiguren, die Rodin rond 1877 maakt: het eerste heet Johannes de dooper, de tweede ‘wandele man’ (‘n kopie staat aan de Westersingel in Rotterdam).

Het Johannesbeeld beantwoordt in zijn harmonieuze perfectie nog helemaal aan de klassieke normen voor hemelse schoonheid. Maar de ‘wandele man’ wordt door Rodin radicaal onthoofd en zijn armen eraf geslagen. Er blijft slechts een wandelend torso over.

Alleen deze ‘gebroken figuur’ – zo beseft Rodin– beantwoordt aan de menselijke conditie van onvolmaaktheid, het aardse en levensechte.

Dit schoot me te binnen bij het zien van Catharina’s **‘Hybrid male power’**:

eveneens een mannelijk figuur zonder hoofd en armen, maar dan nog eens gereduceerd tot een – letterlijk – laag-bij-de-gronds dierlijk wezen. Behalve hoofd en armen mist de figuur een romp. Zijn voeten – ik kan gerust zeggen ‘poten’ – zijn grijpgrage klauwen.

Hier ontploft de werkelijkheid.

Rodin zette in zijn onthoofde figuur de man al met twee benen op de grond. Catharina vernedert nog eens zijn mannelijke superioriteit.

De actuele boodschap van dirt beeld wordt onderstreept door eigentijdse technieken en materialen: 3D-prints, kunststof en de afwerking in een spuitcabine met autolak.

In haar maatschappelijk engagement en hedendaagse werkwijze zie ik een link met Moholy Nagy. Ook hij was kritisch ten aanzien van machtsverhoudingen; ook hij benutte in zijn werk alle technische verworvenheden van zijn tijd.

Hans – imploderende perfectie – minutieuze aandacht.

In verband met Catharina's Hybride figuur zei ik nog dat de werkelijkheid er in ontploft. Bij de foto's van Hans lijkt het omgekeerde te gebeuren:

Fotografie zet de turbulentie van het leven en z'n dramatische verloop **stil** in de opname van één enkel moment.

Zo wordt elke foto een stilleven, een bevroren pose, een tweedimensionale 'madame toussaudswereld'.

We zijn zeer vertrouwd met foto-beelden, dagelijks overspoelen we onszelf ermee. En die overkill stompt af, is dodelijk voor de aandachtige blik die een foto vereist. Ja, foto's vereisen minutieuze aandacht, misschien meer nog dan schilderijen. Ik denk wel eens dat foto's om die reden soms als schilderijen worden ingelijst.

Toen ik aandachtig de serie foto's bekeek die Hans maakte van zijn **vrienden in hun interieur** becroop mij een licht verontrustend gevoel.

Wat er op het eerste gezicht als een 'gemakkelijk', vertrouwd en bijna alledaags beeld uit ziet, roept – bij mij althans – juist iets ongemakkelijks op.

De technische perfectie van de foto, de afgewogen ensceneringen, de gave prints en onberispelijke presentaties:

die opeenstapeling van ongenaakbare perfecties lijkt naadloos aan te sluiten bij de volmaakte ogende levens en dito interieurs die Hans met zijn camera vastlegde.

Alles is zo uitgeremd en in balans dat de werkelijkheid hier implodeert tot een **verstilde anonimiteit** en – voorzover er nog leven in zit – zich dit aan ons voordoet als een **'ondraaglijke lichtheid van het bestaan'**.

Privacy is hier niet meer in het geding en ik ervaar mezelf eerder de bezoeker van een **eigentijds diorama** dan een **voyeur** van iemands privé-domein.

Het is precies dit vermogen die deze en andere foto's tot kunst maken.

Moholy Nagy schrijft ergens dat foto's, die dienen als een vorm van figuratieve kunst, nooit een zuivere copie van de werkelijkheid zijn.

Temidden van de overvloed aan foto's, die de beeldcultuur (toen al en nu nog meer) heeft voortgebracht pikken we intuïtief en feilloos de echt goeie foto's er uit. En dat zijn foto's die de werkelijkheid overstijgen.

Arjen – Light-Space-Modulator – weer

Ik zei het al aan het begin: Het eerste wat mij te binnen schoot bij het zien van Arjens' lichtobjecten was de modernist Moholy Nagy. Meer concreet dacht ik aan de '**Light-space-modulator**', een van Moholy Nagy z'n bewegende lichtskulpturen. Een replica van dit werk uit de 20er jaren van de vorige eeuw staat in het Van Abbemuseum in Eindhoven. Via You Tube kun je het apparaat mooi in werking zien.

Arjen noemt zichzelf eerder **lichtarchitect** dan lichtkunstenaar. Zijn ontwerpen zijn experimenten, voorstudies die uiteindelijk uitmonden in echte verlichtingsprojecten. Daarmee staat hij misschien het dichtst bij Moholy Nagy, die immers pleitte voor een integratie van technologie, industrie en kunst èn.....voor toepassing ervan in ons dagelijks leven.

En wat houdt ons dagelijks meer bezig dan 'het weer'. Precies weerkundige wetenswaardigheden zijn inspiratiebron geweest voor een aantal van Arjens lichtobjecten hier in de expositie.

Zijn fascinatie voor natuurverschijnselen als het dag/nachtritme, de afwisseling van zon en regen heeft hij vertaald in lichtobjecten. Het klinkt tegenstrijdig om zulke ongrijpbare verschijnselen als licht/donker, zonsop en -ondergang te vangen in een digitaal gestuurde constructie. Vergeet die techniek dan maar en let op de contrasterende lichtverschuivingen die zich gedurende een dag of een uur voordoen. O.k. dat vergt tijd, maar het is wel een ontspannen manier om u te onthaasten.

Tot slot – gelukwens – gedicht

Ik heb mijn spreektijd al lang overschreden. Maar wil mijn verhaal besluiten met een gedicht.

Voordat ik dit lees, wil ik Hans, Catharina en Arjen gelukwensen met deze tentoonstelling en wens u het geduld toe om de visuele rijkdom van alles wat hier te zien is ten volle te genieten.

Het gedicht is van Herman de Coninck en bestaat uit een korte dialoog tussen een ik-figuur – zeg: dichter – en ‘de werkelijkheid’. Het spreekt voor zich.

Zoëven kwam ik de werkelijkheid tegen
En ze zei: ‘Dag, en wie ben jij?’
‘Ik,’ zei ik, ‘kan dat?’
‘Bij mij wel’, zei ze.
Ik wilde wel van haar houden,
en toch, ze was zo gewoon,
maar ze zei: ‘Natuurlijk. Kijk,
de velden hebben geen nevel meer nodig
om te slapen
en wij geen verliefdheid om te beminnen.’
En toen moest ik lachen.
‘Je bent dan toch nog een poëtische
werkelijkheid,’ zei ik. En zij:
‘Ja, natuurlijk, wat had je dan gedacht?’

En ik bekeek haar lang, en dacht:
‘Nu komt de zomer in het land
en veel beelden in mijn gedicht.
Ik wil de taal *laten ontploffen* tot een
gebeurtenis waar veel mensen
naar komen kijken.’
‘Ja, doe dat,’ zei ze.